

Jan Charytański

"Berichte im Zwielight : Überlegungen zur busssakramentalen Erziehung", Otto Betz, München 1966 : [recenzja]

Collectanea Theologica 38/2, 190-191

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nej. W myśl soboru ukazanie wzniosłości tego powołania należy do podstawowych zadań tej dyscypliny teologicznej. W ten sposób ujawnia się centralne miejsce osoby Jezusa Chrystusa w moralności chrześcijańskiej. Głównym zaś obowiązkiem chrześcijanina jest „przynoszenie owocu w miłości dla życia świata”. Dlatego też moralność chrześcijańska w ujęciu autora posiada charakter dialogu osób, który wyraża się w życiowej odpowiedzi człowieka na wezwanie Boże w Jezusie Chrystusie. Dynamizm zaś tej odpowiedzi posiada swoje uzasadnienie w nadprzyrodzonej miłości — boskiej *agape*. Druga część komentarza zawiera uwagi metodyczne. Autor wskazuje na właściwe wykorzystanie Pisma św. jako źródła i fundamentu dla wykładu teologii moralnej. Biblijne ujęcie zapewnia bowiem realizację soborowego postulat, aby odnowienie nauk teologicznych odbywało się pod kątem ich ścisłego kontaktu z misterium Chrystusa oraz historią zbawienia. Zastanawiając się nad znamionami teologii moralnej jako dyscypliny naukowej autor przedstawia zagadnienie jej stosunku do kerygmatyki i kazuistyki, do antropologii, etyki oraz dogmatyki. Dostrzega również potrzebę uwzględnienia jej stosunku do pozachrześcijańskich kierunków myśli etycznej. Historia teologii, zdaniem autora, nie wskazuje wprawdzie na gotowy wzorzec ideału teologii moralnej w myśl wskazań soborowych, niemniej jednak osiągnięć odnowy może w znacznej mierze ułatwić wykorzystanie doświadczeń i osiągnięć ostatnich dziesiątków lat pracy w dziedzinie teologicznomoralnej.

Oprócz zreferowanego sumarycznie artykułu na omawianą publikację J. Fuchsa składają się ponadto jeszcze dwa inne jego opracowania: *Christliche Sittlichkeit nach dem Zweiten Vatikanischen Konzil* oraz *Das Gesetz Christi*. Stanowią one niejako rozwinięcie niektórych zagadnień poruszonych w poprzedzającym je artykule. W pierwszym z nich zajmuje się autor ponownie sprawą decydującego znaczenia osoby Chrystusa dla moralności chrześcijańskiej. Omawia następnie właściwe jej cechy jako moralności eklesjalnej, a więc społecznej oraz moralności w świecie współczesnym. Drugie opracowanie zostało poświęcone zagadnieniu Prawa Chrystusa. Autor ukazuje, w jakim znaczeniu osoba Jezusa Chrystusa jest normą i prawem życia moralnego nie tylko chrześcijanina, lecz po prostu każdego człowieka. Zwraca uwagę, że główną częścią prawa chrystusowego jest miłość; jest to przede wszystkim prawo wewnętrzne, prawo ducha, które na zewnątrz przejawia się w określonych normach postępowania moralnego. Stanowią one jedynie drugorzędny element chrześcijańskiego prawa moralnego. W zakończeniu autor kreśli zagadnienie stosunku prawa naturalnego do Prawa Chrystusa. Prawo naturalne w jego ujęciu ukazuje się jako część składowa moralnego porządku świata, którym rządzi Prawo Chrystusa.

Omawiana publikacja przejawia, podobnie zresztą jak inne prace J. Fuchsa, właściwości inspirujące. Przedstawia bowiem możliwości realizacji odnowy teologii moralnej w myśl wskazań soboru. Nie tylko podaje zasady odnowy, lecz zawiera szkieletowe opracowania niektórych podstawowych zagadnień, jak np. wezwania człowieka w Chrystusie jako podstawy teologii moralnej czy też problemu prawa chrystusowego. Ukazując zaś realne perspektywy odnowy działa zachęcająco do jej podjęcia.

KS. ZYGMUNT PERZ SJ, WARSZAWA

Beichte im Zwielicht. Überlegungen zur bussakramentalen Erziehung, wyd. Otto Betz, München 1966, Verlag J. Pfeifer, s. 129.

Zagadnienie właściwego ustawienia przygotowania do pierwszej spowiedzi dzieci zajmowało katechetów niemieckich już od wielu lat. Wyrazem tych poszukiwań może być nowy obowiązujący w całych Niemczech pod-

ręcznik *Glaubensbuch*. I to rozwiązanie jednak nie zadowoliło całkowicie katechetów. Nowy impuls do dalszej dyskusji i przemyśleń przyszedł z Holandii. Biskup P. Moors z Roermond wprowadził w swej diecezji na okres próby nowy układ przygotowania do pierwszej spowiedzi i pierwszej Komunii. W układzie tym pierwsza spowiedź nie poprzedza, ale przychodzi dopiero w parę lat lub przynajmniej w rok po pierwszej Komunii świętej.

Większość autorów niniejszego opracowania, w mniejszej lub też większej mierze, nawiązuje do próby holenderskiej, analizując jej słuszność z różnego punktu widzenia. Zasadniczo mamy do czynienia z artykułami pisanymi do różnych czasopism, ale zebranymi razem i odpowiednio dostosowanymi do wspólnego wydania w tym zbiorku. To właśnie stanowi jednocześnie słabą stronę opracowania, z drugiej strony jednak może mieć kolosalne znaczenie dla niejednego czytelnika. Wiele bowiem zagadnień powraca nieomal w każdym rozdziale. Tożsamość stanowiska różnych autorów może wpłynąć na przekonanie czytelnika.

Wszyscy autorzy opowiadają się za przesunięciem pierwszej spowiedzi na nieco późniejsze lata tj. po 8—9 roku życia, podczas gdy pierwsza Komunia święta może mieć miejsce nawet już w 5 czy w 6 roku. Zdaniem Kl. Tilmana dziecko jest wcześniej dojrzałe do życia eucharystycznego niż do sakramentu pokuty. Zasadniczy argument autorów stanowi niemożność popełnienia przez małe dziecko grzechu ciężkiego, a właśnie dla zgładzenia tych grzechów ustanowiony został przez Chrystusa sakrament pokuty. Jest więc przede wszystkim sakramentem dorosłych. Grzechy natomiast powszednie mogą być zgładzone również i na innej drodze, o czym za mało się mówi w katechezie. Przy omawianiu Eucharystii zwykle przemilcza się jej moc gładzenia grzechów powszednich.

Zdaniem autorów małe dziecko nie posiada jeszcze właściwie urobionego sumienia. Moralność jego jest moralnością heteronomiczną autorytetu rodzicielskiego, który przy wczesnej spowiedzi może bardzo łatwo zostać przez dziecko utożsamiony z autorytetem Boga. Przedwczesna spowiedź może również wytworzyć zafałszowane poczucie winy, rzutujące na dalsze życie. Wreszcie przedwczesna spowiedź może doprowadzić do wytworzenia się legalizmu moralnego z zagubieniem istotnych elementów pokuty chrześcijańskiej, polegającej przede wszystkim na zwróceniu się całkowitym i osobowym do Boga.

Obecna forma spowiedzi, zwłaszcza u dzieci, wyrabia ponadto indywidualizm i zagubienie w ich świadomości aspektów społecznych, kościelnych pokuty chrześcijańskiej. Dlatego też autorzy omawiają zagadnienie przewidzianych reform sakramentu pokuty, jak również pewne formy zastępcze jak np. nabożeństwa pokutne przygotowujące dzieci do przyszłej spowiedzi.

Na marginesie tych zasadniczych rozważań autorzy poruszają ponadto sprawę związku spowiedzi z kierownictwem duchowym, wypowiadając się raczej za rozdzieleniem tych dwu istotnych w Kościele funkcji duszpasterskich. Wreszcie omawiają skomplikowane zagadnienie stosunku do spowiedzi młodzieży w okresie dojrzewania.

We wszystkich rozdziałach książki uderza duży obiektywizm i szczere wyznanie braku gotowych rozwiązań. Autorzy anonsują problemy, podsuwają pewne rozwiązania, podkreślając zawsze ich niewystarczalność. Pewnym jest tylko istnienie ważnego problemu ustalania właściwego wieku pierwszej spowiedzi. Określenie go jednak wymaga jeszcze wielu poszukiwań i przemyśleń zarówno psychologicznych, jak i teologicznych.

Wydaje się więc, że omawiana praca powinna trafić do rąk polskich katechetów, a przynajmniej wykładowców katechetyki w polskich seminariach. Problem postawiony już przez ks. Finkego na łamach „Katechety”, także u nas w Polsce domaga się przemyślenia i właściwego rozwiązania.